

ร่างมติสังคมสูงวัย 3 ด้านสภาพแวดล้อม

สมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็น ว่าด้วยนโยบายรองรับสังคมสูงวัย

๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๒

การปรับสภาพแวดล้อมรองรับสังคมสูงวัย ด้วย ๑ ตำบล ๑ ศูนย์อยู่ดี

การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน่วยปฏิบัติงานที่มีองค์ความรู้ ความเข้าใจ และสามารถขับเคลื่อนร่วมกับภาคีเครือข่ายต่างๆ ในการปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เป็นนโยบายสาธารณะที่สำคัญ ที่ช่วยให้พลเมืองมีสุขภาวะที่ดี ดังนั้นการจัดตั้ง ๑ ตำบล ๑ ศูนย์อยู่ดี จึงเป็นหนึ่งในภารกิจที่ทุกภาคส่วนควรร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมความคิดให้เกิดขึ้น เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของพลเมืองทุกคน

สมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็น ว่าด้วยนโยบายรองรับสังคมสูงวัย

ได้พิจารณารายงานเรื่อง สถานการณ์ นโยบาย มาตรการและกลไกเพื่อนโยบายสาธารณะรองรับสังคมสูงวัยของประเทศไทย

รับทราบว่า ผู้สูงอายุไทยอยู่ในภาวะช่วยตัวเองไม่ได้มากถึงร้อยละ ๕ รวมถึงอยู่ตามลำพังคนเดียวใน พ.ศ.๒๕๖๐ มีถึงร้อยละ ๑๑ สัดส่วนผู้สูงอายุที่อยู่ตามลำพังกับคู่สมรสได้เพิ่มสูงขึ้นเป็นร้อยละ ๒๑ นอกจากนี้ ผู้สูงอายุ โดยเฉพาะในเขตเมืองเคยหกล้มขณะเดิน/ยืนหรือตกจากเตียง/เก้าอี้/ที่สูงถึงร้อยละ ๕ และมีเพียงประมาณร้อยละ ๒ เท่านั้นที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ในบ้านที่มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

รับทราบว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ ด้านการปรับสภาพแวดล้อมรองรับสังคมสูงวัย โดยยุทธศาสตร์ที่ ๑ การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ ได้กำหนดให้มีการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และมีชีวิต รวมทั้งส่งเสริมให้มีระบบการจัดการความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการพัฒนากระบวนการดูแลและสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับสังคมสูงวัย และยุทธศาสตร์การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัยและนวัตกรรม กำหนดพัฒนาผู้ประกอบการให้เป็นผู้ประกอบการทางเทคโนโลยี โดยการสร้างบรรยากาศและสภาวะที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ลงสู่พื้นที่และชุมชน การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การจัดให้มีเวทีหรือช่องทาง การพัฒนาและแสดงออกของนักคิดและนักสร้างสรรค์ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงานนวัตกรรม

ตระหนักว่า หลายภาคส่วนมีความพยายามในการแก้ปัญหาโดยการปรับปรุงบ้านสำหรับผู้สูงอายุ ทั้งงบประมาณภาครัฐและเอกชนหลายครั้ง แต่ครั้งในการปรับปรุงก็จะดำเนินการจบกันเป็นแต่ละโครงการและงบประมาณที่กำหนด เนื่องจากผู้ดำเนินการในส่วนภาครัฐ จะใช้บุคลากรจาก

1 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการออกแบบและควบคุม บางส่วนใช้การจ้างเหมาช่างเพื่อดำเนินการ
2 ปรับปรุง หรือหากเป็นภาคเอกชนส่วนใหญ่จะใช้การมอบงบประมาณลงสู่ท้องถิ่น ดังนั้นกระบวนการ
3 มีส่วนร่วมของภาคประชาชน และตัวชุมชนจะน้อย ทำให้ไม่มีความต่อเนื่องและไม่มีความยั่งยืน

4 *ชื่นชมว่า* กรณีศึกษาของเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามีการสร้าง
5 ระบบที่มีความยั่งยืน เพราะมีการดำเนินการจัดตั้งศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ
6 ป่าลาน ตามหลักยูนิเวอร์แซลดีไซน์ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ อบรม ศึกษาดูงาน และส่งเสริมให้เห็น
7 ความสำคัญด้านการปรับสภาพแวดล้อม ควบคู่ไปกับการดำเนินโครงการอบรมช่างชุมชน (หรือ
8 โครงการอบรมหมอบ้าน) ให้มีความรู้ในการปรับสภาพแวดล้อมให้ถูกต้องและเหมาะสมกับผู้สูงอายุ

9 *ชื่นชมว่า* ขณะนี้ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ๕ มหาวิทยาลัย ได้แก่ จพ. มธ. ชม. มมส. มอ.
10 (ตรัง) โดยการสนับสนุนจาก สสส ดำเนินการจัดตั้งศูนย์ออกแบบสภาพแวดล้อมเพื่อทุกคน
11 (UNIVERSAL DESIGN CENTER) หรือศูนย์อยู่ดี

12 คาดหวังว่า มีการนำศูนย์ออกแบบสภาพแวดล้อมเพื่อทุกคนและตัวอย่างพื้นที่รูปธรรม เป็น
13 ตัวอย่างให้พื้นที่นำร่องจัดตั้งศูนย์อยู่ดี ที่เกิดจากความร่วมมือหลายภาคส่วน ได้แก่องค์กรปกครอง
14 ส่วนท้องถิ่น ภาคการศึกษา ชุมชน และเอกชนในพื้นที่มาบูรณาการร่วมกัน

15 *เห็นว่า* ศูนย์อยู่ดี เป็นพื้นฐานสำคัญที่นำไปสู่การปรับสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ
16 แต่ปัจจุบันยังไม่มีมีการดำเนินการเป็นรูปธรรมที่กระจายไปสู่ท้องถิ่นมากนัก จึงยังต้องการนโยบายใน
17 การขับเคลื่อนที่ชัดเจนในการจัดตั้งศูนย์อยู่ดีเชื่อมโยงกับระดับท้องถิ่นและระดับจังหวัด

18 *ตระหนักว่า* การเชื่อมโยงนโยบายการปรับสภาพแวดล้อมรองรับสังคมสูงวัย ด้วย ๑ ตำบล ๑
19 ศูนย์อยู่ดี สู่การปฏิบัติจะดำเนินการในหลายระดับตั้งแต่นโยบายรัฐบาล แผนปฏิรูป แผนของ
20 หน่วยงานภาครัฐส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ท้องถิ่น/ชุมชน ตลอดจนแผนของภาคีการพัฒนาต่างๆ อย่าง
21 เป็นขั้นเป็นตอน ตั้งแต่ทิศทาง วัตถุประสงค์ และเป้าหมาย

22

23 จึงมีมติดังต่อไปนี้

24 ๑. ขอให้คณะรัฐมนตรี พิจารณานโยบายและสั่งการให้

25 ๑.๑ รัฐบาลนำประเด็นการปรับสภาพแวดล้อมรองรับสังคมสูงวัย ด้วย ๑ ตำบล ๑ ศูนย์
26 อยู่ดี เป็นกรอบร่วมบูรณาการกับกระทรวงที่เกี่ยวข้อง จัดทำแผนการจัดสรรงบประมาณแบบบูรณา
27 การ รวมทั้งระยะเวลาดำเนินการ และการติดตามประเมินผล รวมถึงหน่วยงานกลางนำมาจัดสรร
28 งบประมาณ เป็นกรอบสำหรับกระทรวง/กรม พิจารณาใช้ประกอบการจัดทำคำของบประมาณ

29 ๑.๒ มอบนโยบายให้กระทรวง/กรม จัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการ
30 ประจำปี โดยกระทรวง กรม นำนโยบายการปรับสภาพแวดล้อมรองรับสังคมสูงวัย ด้วย ๑ ตำบล ๑
31 ศูนย์อยู่ดี มาวิเคราะห์ความเกี่ยวข้องกับภารกิจของกระทรวง กรม เพื่อนำไปกำหนดแนวทางการ
32 พัฒนาในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ๕ ปี และการจัดทำแผนงานโครงการตามแผนปฏิบัติการ

1 ประจำปีของหน่วยงาน โดยให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงบูรณาการกับวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และ
2 แผนงาน โครงการภายใต้แผนพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัด

3 ๑.๓ มอบนโยบายให้จังหวัดและกลุ่มจังหวัด จัดทำแผนพัฒนาระยะ ๔ ปี และแผนปฏิบัติ
4 ราชการประจำปี ตามแนวทางและหลักเกณฑ์ภายใต้พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารงานจังหวัด
5 และกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ พ.ศ. ๒๕๕๑ และให้ความสำคัญกับการบูรณาการเชื่อมโยงกับแผน
6 ยุทธศาสตร์ ๔ ปีของกระทรวง กรม ที่เกี่ยวข้อง

7 ๒. ขอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดทำแผนพัฒนา ๓ ปีและแผนงานโครงการประจำปี
8 องค์กรบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลจัดทำแผนพัฒนา ๓ ปีและ
9 แผนงานโครงการประจำปีให้สอดคล้องกับนโยบายการปรับสภาพแวดล้อมรองรับสังคมสูงวัย ด้วย ๑
10 ตำบล ๑ ศูนย์อยู่ดี และมีความเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาจังหวัดและอำเภอ

11 ๓. ขอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา เครือข่ายศูนย์อยู่ดีทั้ง
12 ๕ แห่ง ร่วมกับ พอช. สสส. สถาบันการศึกษา หน่วยงานและเครือข่ายสมัชชาสุขภาพ หน่วยงานที่
13 เกี่ยวข้อง สนับสนุนการจัดระบบกลไกการปรับสภาพแวดล้อมรองรับสังคมสูงวัยในระดับตำบล โดย
14 จัดตั้งคณะทำงานศูนย์อยู่ดีในแต่ละตำบล ทำหน้าที่ ๑) รวบรวมช่างชุมชน เป็นเครือข่ายช่างชุมชน
15 ๒) ทำความเข้าใจระบบรองรับสังคมสูงวัย ๓) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้วยการดูงาน ให้ความรู้ ๔) ลงไป
16 สืบสวนบ้านที่ต้องการปรับสภาพให้เหมาะสม สามารถป้องกันอุบัติเหตุได้ และ ๕) ดำเนินการปรับ
17 สภาพบ้าน ทั้งนี้ควรมีการดำเนินงานในชุมชนที่สนใจเพื่อนำร่องจัดตั้งศูนย์อยู่ดีในปีแรก

18 ๔. ขอให้ อปท และ คณะทำงานศูนย์อยู่ดีตำบล เป็นหน่วยงานหลัก

19 ๔.๑ ร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ เพื่อบูรณาการงบประมาณจากแหล่งอื่น อาทิ งบประมาณ
20 จากกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (ทั้งกรมกิจการผู้สูงอายุและกรมส่งเสริมและ
21 พัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ) กองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กองทุนผู้สูงอายุ
22 กองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพที่จำเป็นต่อสุขภาพระดับจังหวัด สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช) ใน
23 โครงการบ้านมั่นคง บ้านพอเพียง งบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักพัฒนาชุมชน
24 กรุงเทพมหานครหรือการระดมทุนจากห้างร้านเอกชน จะช่วยให้ศูนย์อยู่ดีมีความมั่นคง ยั่งยืนและ
25 สามารถปรับสภาพแวดล้อมได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

26 ๔.๒ ร่วมกับกระทรวงสาธารณสุข เพื่อประสานบุคลากรด้านการแพทย์ เช่น นัก
27 กายภาพบำบัด ที่สามารถช่วยในการให้ข้อเสนอแนะเรื่องการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อช่วย
28 ฟื้นฟูผู้สูงอายุ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้เครือข่ายต่างๆ ที่ร่วมดำเนินการเห็นถึงความสำคัญด้านการปรับ
29 สภาพแวดล้อม รวมถึงสร้างองค์ความรู้ด้านการปรับสภาพแวดล้อมให้กับบุคลากรต่างๆ เพิ่มมากขึ้น

30 ๔.๓ ร่วมกับภาคีเครือข่ายต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ในการถอดบทเรียนศูนย์อยู่ดี
31 เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ระหว่างศูนย์ฯ และภาคีเครือข่ายถึงปัญหา อุปสรรคและกระบวนการ

1 ดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จ และดำเนินการจัดทำเป็นคู่มือ บัณฑิต เจื่อนไข และแนวทางที่ส่งผล
2 ต่อการดำเนินงานของคุณ้อยู่ดี

3 ทั้งนี้ การดำเนินงานจัดตั้งศูนย์อยู่ดีในระดับตำบล/พื้นที่ นำร่องการดำเนินงานในบาง
4 พื้นที่ที่สมัครใจโดยการสนับสนุนจาก ๕ ศูนย์อยู่ดี สสส. พม. กรม โยธาธิการ สถาบันการศึกษาใน
5 พื้นที่และภาคเอกชน โดยแบ่งเป็นระยะ ๓ ปี ได้แก่ ปีแรกระยะสร้างเครือข่ายแกนนำ ปีที่สองระยะ
6 เรียนรู้ และ ปีที่สามระยะขยายผล

7 ดำเนินการจัดอบรมร่วมกับศูนย์อยู่ดี ในการจัดอบรม ๓ ระดับได้แก่

8 ๑) การอบรมพื้นฐาน ได้แก่การอบรมผู้สูงอายุ ประชาชนทั่วไป นิสิต นักศึกษา ให้เห็นถึง
9 ความสำคัญในการปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุและคนทุพวิสัย เช่นการอบรม “ล้มคน
10 เดียว=ล้มทั้งบ้าน” หรือ “ค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงบ้าน VS ค่าใช้จ่ายหากหกล้ม” เป็นต้น

11 ๒) การอบรมการปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุและคนทุพวิสัย ให้แก่
12 ผู้สูงอายุ ประชาชนทั่วไป นิสิต นักศึกษา ช่างชุมชน เพื่อเป็นการปูพื้นฐานเรื่องการออกแบบ ปรับปรุง
13 สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุและคนทุพวิสัย

14 ๓) การอบรมช่างชุมชน และนิสิต นักศึกษา สถาปนิก เพื่อให้สามารถออกแบบปรับปรุง
15 สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุและคนทุพวิสัยได้อย่างถูกต้อง มีการศึกษาดูงานและฝึกปฏิบัติ
16 จริง

17 ๔. ขอให้หน่วยงานภาคการศึกษาที่อยู่ในพื้นที่ เช่น มหาวิทยาลัยต่างๆ วิทยาลัยอาชีว
18 วิทยาลัยเทคนิค เป็นต้น จัดกิจกรรมส่งเสริมให้นิสิต นักศึกษาด้านการออกแบบหรือก่อสร้าง เข้ารับ
19 การอบรม และศึกษาดูงานการปรับสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในพื้นที่ศูนย์อยู่ดี เพื่อให้
20 สามารถช่วยเหลือในการออกแบบและก่อสร้างได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

21 ๖. ขอให้ภาคีเครือข่ายด้านงานวิจัยเช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ
22 (สสส.) สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
23 สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.) ร่วมกับ
24 เครือข่ายภาคการศึกษา สนับสนุนการดำเนินการของคุณ้อยู่ดีในการคิดค้นและรวบรวมวัสดุ อุปกรณ์
25 สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่เป็น วัสดุพื้นถิ่น รวมถึงนวัตกรรม จากภาคประชาชน ภาคการศึกษา
26 และหน่วยงานอื่นๆ เพื่อเป็นต้นแบบ และหรือส่งเสริมให้เกิดการผลิตเป็น Mass Product ในการปรับ
27 สภาพแวดล้อมให้กับชุมชนได้

28 ๗. ขอให้ภาคเอกชน นำประเด็นนโยบายการปรับสภาพแวดล้อมรองรับสังคมสูงวัย ด้วย ๑
29 ตำบล ๑ ศูนย์อยู่ดี พิจารณาประกอบการจัดทำแผนการลงทุนทางธุรกิจ โดยคำนึงถึงความเชื่อมโยง
30 ในระดับพื้นที่รวมถึงการรวบรวมวัสดุ อุปกรณ์ เพื่อช่วยในการเป็นต้นแบบหรือเป็นวัสดุในการปรับ
31 สภาพแวดล้อมให้กับชุมชนได้